

ΘΕΜΑ Α1

- **«Θεοτοκικό Κόμμα»:** Διαλλακτικό, αντιβενιζελικό κόμμα υπό το Γεώργιο Θεοτόκη. Ζητούσε να διορθώσει αυτά που θεωρούσε λάθη των Φιλελευθέρων. Συμφωνούσε με την πάση θυσία αύξηση των εξοπλισμών και ζητούσε φορολογικές ελαφρύνσεις για τους μικροεισοδηματίες. Από το κίνημα στο Γουδί έως τη συνταγματική κρίση του 1915, είχε μεταξύ των αντιβενιζελικών κομμάτων τη μεγαλύτερη εκλογική βάση και ήταν ο πυρήνας των Αντιβενιζελικών.
- **«Εσωτερικός αναγκαστικός δανεισμός»:** (Το Νοέμβριο του 1920 η φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Βενιζέλου έχασε τις εκλογές και την εξουσία ανέλαβαν τα φιλοβασιλικά κόμματα που έσπευσαν να επαναφέρουν τον ανεπιθύμητο στους Συμμάχους βασιλιά Κωνσταντίνο. Οι Σύμμαχοι, σε αντίποινα, έσπευσαν να αποσύρουν την κάλυψη του χαρτονομίσματος και έτσι, ένα σημαντικό τμήμα της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρισμα. Επιπλέον, από το 1918 και μετά, ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό, ενώ ταυτόχρονα η παρουσία στη Μικρά Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό πόλεμο). Το Μάρτιο του 1922 τα δημοσιονομικά δεδομένα έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο, το οποίο αντιμετωπίστηκε με έναν απρόσμενο τρόπο. Λίγους μήνες πριν από την κατάρρευση του Ελληνικού Μετώπου στην Μικρά Ασία, η ελληνική κυβέρνηση προέβη σε ένα πρωτότυπο εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο, με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος. Το αριστερό τμήμα εξακολουθούσε να κυκλοφορεί στο 50% της αναγραφόμενης αξίας, ενώ το δεξιό ανταλλάχθηκε με ομολογίες του Δημοσίου. Η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία, το κράτος απέκτησε 1.200.000.000 δραχμές και το πείραμα επαναλήφθηκε το 1926. Φυσικά, ο νομισματικός αυτός ελιγμός δεν στάθηκε ικανός να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτατες συνέπειές της.
- **Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ):** Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ), με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση. Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930. Με ειδική σύμβαση μεταβίβασε στο Ελληνικό Δημόσιο την περιουσία της, καθώς και τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες.

ΘΕΜΑ Β1

α. Λ

β. Σ

γ. Λ

δ. Σ

ε. Σ

ΘΕΜΑ Β1

ΣΕΛ: 91 -92 «Όσον αφορά Κόμμα»

ΘΕΜΑ Β2

ΣΕΛ: 208 : «Η πρώτη κυβέρνηση εγκατάστασής του»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1.

α) Η δημιουργία της Ερμούπολης στη Σύρο, σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα ίδρυσης και εξέλιξης ενός αυτοτελούς και ακμαίου προσφυγικού συνοικισμού κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, ο οποίος βασίστηκε στην πρωτοβουλία των οικιστών του, χωρίς κυβερνητική αρωγή. Η περιοχή, που το 1825 πήρε το όνομα Ερμούπολη από τους πρόσφυγες οικιστές της, άρχισε να συγκεντρώνει από το 1821 έως το 1824 Έλληνες πρόσφυγες απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας: Μικρασιάτες, Ψαριανούς, Κρήτες και κυρίως Χίους. Συγκεκριμένα, όπως επιβεβαιώνεται και στο παράθεμα του Βακαλόπουλου που αποτελεί δευτερογενή πηγή, οι πρώτοι φυγάδες ήταν Κυδωνιείς και τους ακολούθησαν Χίοι, Σμυρναίοι, Κρήτες, Θεσσαλοί και άλλοι. Μάλιστα κατέφυγαν και αρκετοί από την Τήνο μετά την επιδημία Πανώλης αλλά και από άλλα νησιά. Όσοι κατέφευγαν στη Σύρο ήταν κυρίως φτωχοί, καθώς οι πλούσιοι είχαν ως προορισμούς τα Επτάνησα ή την Ευρώπη. Βέβαια όταν αντιλήφθηκαν τη σημασία του λιμανιού για τις εξαγωγές στην Ανατολή, στη Σύρο εγκαταστάθηκαν και πλούσιοι ομογενείς.

Η συμφόρηση που είχε επέλθει στα γειτονικά νησιά, η θέση του λιμανιού και η ουδέτερη στάση που τηρούσε το νησί στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης προκάλεσαν την αθρόα προσέλευση. Οι ντόπιοι Συριανοί κατοικούσαν στην Άνω Σύρο, μακριά από την παραλία, στην οποία συγκεντρώθηκαν οι νεοφερμένοι. Όπως επισημαίνεται και στο παράθεμα οι ντόπιο φέρονταν

φιλικά στους πρόσφυγες, τηρούσαν όμως και μια επιφυλακτική στάση, καθώς ήθελαν να αποφύγουν συγκρούσεις μεταξύ της ελληνικής και της τουρκικής κυβέρνησης. Σύντομα όμως η αυξημένη προσέλευση προσφύγων προκάλεσε την επιφυλακτικότητα και, στη συνέχεια, τις αντιδράσεις των ντόπιων, κυρίως λόγω κτηματικών διαφορών. Προς επίρρωση της άποψης αυτής το σχολικό εγχειρίδιο αναφέρει πως οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν σε καλλιεργημένες και μη εκτάσεις γης που ανήκαν σε ντόπιους, ήταν λογικό να δημιουργηθούν επεισόδια. Τέλος, τη διάσταση υποδαύλιζε επιπλέον η διαφορά δόγματος μεταξύ των καθολικών ντόπιων και των ορθόδοξων προσφύγων, γεγονός που ενέτεινε τις διαφορές που δίχαζαν τους κατοίκους αιώνες πριν, όπως τονίζεται και στο παράθεμα.

β.

Στο ελληνικό κράτος, στη θέση των παλιών κέντρων που παρήκμασαν, αναδείχθηκαν νέα. Το πιο σημαντικό απ' αυτά ήταν η Σύρος, η οποία στη διάρκεια της Επανάστασης δέχθηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο. Η στρατηγική θέση του νησιού, στο κέντρο του Αιγαίου και πάνω ακριβώς στις διαδρομές που συνέδεαν τα Στενά και τη Μαύρη Θάλασσα με τους μεσογειακούς δρόμους του εμπορίου, συνέβαλε στη δημιουργία ισχυρότατου –όχι μόνο για τα ελληνικά μέτρα– ναυτιλιακού κέντρου. Στην ανάπτυξη αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η δυναμική παρουσία και δραστηριότητα των ελληνικών παροικιών στα κυριότερα εμπορικά κέντρα της περιοχής: στα λιμάνια της Νότιας Ρωσίας, στις εκβολές του Δούναβη, στην Κωνσταντινούπολη, στη Σμύρνη και αργότερα στην Αίγυπτο.

Προς επίρρωση των λόγων που η Σύρος αναδείχτηκε σε ισχυρό ναυτιλιακό κέντρο μετά την επανάσταση του 1821 το παράθεμα του Αγρανιώτη συμφωνεί για την κομβική θέση του νησιού. Η Σύρος μπορούσε να συνδέσει την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τη Θεσσαλονίκη, και τη Μαύρη θάλασσα με τα μεγάλα λιμάνια της δυτικής μεσογείου. Επιπλέον ήταν ουδέτερη όσον αφορά τον πόλεμο, λόγω του καθολικού δόγματος των κατοίκων της, και είχε την προστασία της Γαλλίας. Επομένως όλα αυτά συνέτειναν να αναδειχθεί η Σύρος το σημαντικότερο κέντρο του εμπορίου μετά την επανάσταση.

Δ1

α. Στην Ευρώπη πρωτεργάτης του αγώνα ήταν ο Κ. Κωνσταντινίδης, ο οποίος από τη Μασσαλία με διαδοχικά υπομνήματα ενημέρωνε τις συμμαχικές δυνάμεις για την τραγική κατάσταση που επικρατούσε στον Πόντο. Ο ίδιος επίσης τύπωσε και κυκλοφόρησε χάρτη που όριζε τα σύνορα της προτεινόμενης ποντιακής δημοκρατίας. Αυτό το χάρτη τύπωσε και σε απλό σχήμα ταχυδρομικού δελτίου (καρτ-ποστάλ) με γραπτό κείμενο στα γαλλικά:

«Πολίτες του Πόντου ξεσηκωθείτε! Θυμίστε στα φιλελεύθερα έθνη τα ύψιστα δικαιώματά σας για τη ζωή και την ανεξαρτησία». Η ρωσική επανάσταση ξεσήκωσε τους Έλληνες του Πόντου για το δικό τους εθνικό αγώνα, ενώ στο πρώτο παγκόσμιο Παν-ποντιακό Συνέδριο, που οργανώθηκε στη Μασσαλία το Φεβρουάριο του 1918, ο ίδιος ο Κ. Κωνσταντινίδης, με τηλεγράφημα που έστειλε στον Α. Τρότσκι, ζήτησε επίσημα την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης.

Άλλωστε όπως αναφέρεται και στο παράθεμα της Κυφωνίδου υπήρχαν δεσμεύσεις των νικητριών δυνάμεων για την αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών, προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τη διατύπωση των εθνικών διεκδικήσεων. Το ελληνικό κράτος ήταν στην πλευρά των νικητών, οπότε ο Κωνσταντινίδης δικαίως είχε την αίσθηση ότι όφειλε να διεκδικήσει την αυτονομία του Πόντου. Γι' αυτό το Φεβρουάριο του 1918 συγκάλεσε στη Μασσαλία το Παμποντιακό συνέδριο, καθώς θεωρούσε, ότι διαφορετικά ο Πόντος θα αποτελούσε θέμα συζήτησης.

β. Η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου σύμφωνα με τις ιστορικές μας γνώσεις, ήταν αρχικά σύμφωνη με τον αγώνα και τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων. Στο συνέδριο Ειρήνης όμως στο Παρίσι, που άρχισε το Δεκέμβριο του 1918, ο Ελ. Βενιζέλος πιάστηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις και δεν συμπεριέλαβε τον Πόντο στο φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων, και, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των Ελλήνων του Πόντου, συμφώνησε να παραχωρηθεί η περιοχή στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία. Άλλωστε και στο Γ παράθεμα τονίζεται πως ο Βενιζέλος στο Ανώτατο συμβούλιο πρόβαλλε την αντίθεσή του για τη δημιουργία Ποντιακής Δημοκρατίας και εισηγήθηκε την προσάρτηση της Τραπεζούντας στο Αρμενικό κράτος. Αυτό το γεγονός προκάλεσε πλήθος αντιδράσεις από τους πόντιους που εκφράστηκαν με μια σειρά υπομνημάτων προς τους αρμοστές των δυνάμεων που εξέφραζαν την απόψεις: Ένωση με την Ελλάδα ή τη δημιουργία μιας «Ελληνικής Δημοκρατίας του Πόντου». Όπως διαπιστώνουμε όμως και από το παράθεμα του Κλάψη ο Βενιζέλος, αναγνωρίζοντας ότι η στιγμή δεν είναι κατάλληλη και λόγω της γεωγραφικής απομόνωσης του Πόντου, δεν έθεσε θέμα για τις εδαφικές διεκδικήσεις του Πόντου. Εξάλλου η Ελλάδα ακόμα κι' αν είχε την σύμφωνη γνώμη των Μεγάλων Δυνάμεων δεν θα μπορούσε στρατιωτικά να ανταπεξέλθει. Γι' αυτό η ενσωμάτωση τους στην Αρμενική Δημοκρατία θα τους εξασφάλιζε ένα διάστημα ισονομίας, ισοπολιτείας αλλά και ευημερίας στις εστίες τους.

Η πρόταση του Ελ. Βενιζέλου προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση στους Έλληνες του Πόντου, οι οποίοι στα διάφορα συνέδρια που πραγματοποιήσαν στο Μπακού, στο Κρασονοντάρ, στο Βατούμ και στη Μασσαλία, διαμαρτυρήθηκαν έντονα για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης. Πολλά ποντιακά σωματεία έστειλαν τότε τηλεγραφήματα στο Παρίσι για να μεταπείσουν τον

πρωθυπουργό, τον οποίο επισκέφθηκε μάλιστα τον Απρίλιο του 1919 ο μητροπολίτης Χρύσανθος. Μετά τη διεξοδική ενημέρωση που έλαβε ο Έλληνας πρωθυπουργός από τον Χρύσανθο, για το Ποντιακό Ζήτημα, αποφάσισε να ενισχύσει τις προσπάθειες των Ποντίων και έδωσε την έγκρισή του στο μητροπολίτη να συνεχίσει την προσπάθεια ενημέρωσης όλων των πολιτικών που έλαβαν μέρος στη Συνδιάσκεψη.